

Beata Malczewska

Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Polska

ORCID 0000-0001-5667-6243

Joanna Smoła

Uniwersytet Rzeszowski, Polska

ORCID 0000-0002-6027-2644

Nazwy apelatywne dotyczące sarny w polskim i rosyjskim socjolekcie łowieckim – nazwy gatunkowe, nazwy określające płęć oraz nazwy istot młodych**Słowa kluczowe:** *sarna*, terminy, ekwiwalent, język specjalistyczny, język łowiecki**Keywords:** *roe-deer*, terms, equivalent, language for specific purposes (LSP), hunting technoelect

Język łowiecki jest jednym z socjolektów¹, którego cechą charakterystyczną jest w dużej mierze oparcie terminologii na zasobach leksykalnych języka standardowego, gdzie zapożyczeniom nadaje się nowe znaczenie, znane jedynie użytkownikom danego języka specjalistycznego. Słownictwo stosowane przez myśliwych przyjmuje formę pisemną, a także ustną. Zauważalna jest również tendencja do definiowania pojęć, precyzyjność i referencjalność leksemów. W niniejszym artykule zostanie przedstawiony fragment terminologii łowieckiej, dotyczący nazewnictwa sarny jako gatunku łownego.

Celem artykułu jest zaprezentowanie i porównanie pod względem leksykalno-semantycznym polskich i rosyjskich nazw apelatywnych dotyczących sarny, stosowanych od drugiej połowy XX w. przez myśliwych, ale również przez leśników, zootechników i weterynarzy.

Ze względu na obszerność materiału badawczego, w artykule zostaną omówione jedynie nazwy gatunków sarny bytujących na terytorium Polski oraz Federacji Rosyjskiej, nazwy określające płęć zwierzęcia oraz jego potomstwo. Punktem wyjścia jest język polski, który następnie jest konfrontowany z rosyjską terminologią łowiecką.

---

¹ Na temat języka specjalistycznego oraz socjolektu zob. m.in.: Gucza 2013: 92–106; Wilkoń 2000: 86–101.

1. Metodologia badań

Przedmiotem rozważań są wybrane terminy² polskiego oraz rosyjskiego języka łowieckiego dotyczące nazw apelatywnych sarny, w kontekście nazwy gatunkowej, płci oraz nazywania istot młodych. Przyjrano się sposobom tworzenia, definiowania oraz zakresowi użycia tych określeń w specjalistycznych słownikach terminologicznych, jak również w podręcznikach i monografiach przeznaczonych dla myśliwych.

Badania polegające na porównaniu leksykalno-semantycznym poszczególnych terminów rozpoczęto od analizy znaczeń podanych w słownikach języka łowieckiego. Sprawdzono częstotliwość występowania danego terminu we wskazanych źródłach oraz porównano ich znaczenie (trafność i rzetelność definiowania). Następnie zestawiono definicje tych samych terminów znajdujące się w podręcznikach i monografiach skierowanych do myśliwych, leśników i zootechników.

Kolejnym krokiem była próba zestawienia ekwiwalentów analizowanych terminów w polskim i rosyjskim specjalistycznym języku łowieckim.

2. Nazwy gatunków sarny występujących w Polsce i w Rosji

W Polsce występuje jeden gatunek sarny, którego pełna, oficjalna nazwa brzmi: **sarna europejska** (*Capreolus capreolus*). Jest jednym z najbardziej rozpowszechnionych gatunków zwierzyny łownej występującym w całej Polsce z wyjątkiem rejonów północno-wschodnich i wysokogórskich.

Na terytorium Federacji Rosyjskiej występuje gatunek *Capreolus* oraz jego liczne podgatunki:

- **sarna europejska** (*Capreolus capreolus*), европейская козуля;
- **sarna syberyjska** (*Capreolus pygargus*), сибирская козуля;
- **sarna tienszańska** (*Capreolus tianschanicus*), тьяншанская козуля;
- **sarna mandżurska** (*Capreolus bedfordii*), маньчжурская козуля;
- **sarna północnokaukaska** (*Capreolus caucasicus*), северокавказская козуля;
- **sarna syczańska** (*Capreolus melanotis*), сычуаньская козуля (Pielowski 1969: 11).

W obu językach mamy do czynienia z dwuczłonowymi wyrażeniami nominalnymi o strukturze N+A (*sarna europejska*, европейская козуля), w których członem nadrzędnym jest nazwa gatunkowa *sarna* / козуля, a drugi komponent stanowi przymiotnik odmiejscowy, wskazujący na rejon bytowania. W każdym wskazanym przypadku określenia przymiotnikowe znajdują się w postpozycji względem wyrazu, do którego się odnoszą. Dodatkowo, charakter naukowy języka łowieckiego, uważanego za język specjalistyczny, narzuca, obok dość jasno sprecyzowanych mechanizmów słowotwórczych, międzynarodową zasadę unifikacji i standaryzowania (Bianco 2004: 591–597)

² Termin rozumiany jest w niniejszym artykule jako jednostka leksykalna, której znaczenie jest określone przez specjalistów w tekstach specjalistycznych, różniące się od wyrazów niebędących terminami swoją jednoznacznością. Podstawową funkcją terminu jest funkcja komunikacyjna, ale również poznawcza: służy on do przekazywania specjalistycznych treści komunikatu językowego (Pieńkos 2003: 211).

nazw gatunków poprzez stosowanie binominalnego nazewnictwa biologicznego w języku łacińskim i dlatego w źródłach pisanych obok dwuczłonowej syntagmy nominalnej w języku narodowym (w tym przypadku polskim i rosyjskim) podawana jest również dwuelementowa nazwa łacińska pisana kursywą.

3. Nazwy ekotypów *sarny* w języku polskim

W terminologii łowiecko-leśnej oprócz nazwy gatunkowej istnieje również nazwa określająca ekotyp danego gatunku zwierzęcy. Ekotyp jest to „lokalny typ zwierzęcia kształtowany w ramach genotypu przez warunki środowiskowe” (Krzemień 1984: 43). Ekotyp wyodrębnia się pod wpływem długotrwałego oddziaływania czynników ekologicznych i terytorialnych i zależy od tego, gdzie dany gatunek przebywa, żeruje, mnoży się. Ponieważ ekotypy są ściśle powiązane z warunkami klimatyczno-geograficznymi zwierzęcia na danym terenie, dlatego też liczba oraz zakres semantyczno-leksykalny nazw ekotypów znacząco różni się w każdym języku. W polskiej terminologii specjalistycznej wyróżniamy dwa ekotypy stanowiące nazwy dwuczłonowe z przymiotnikami atrybutywnymi, wskazującymi na miejsce bytowania, a mianowicie: *sarna polna* i *sarna leśna*. *Sarna polna* to taka, która stale przebywa na terenach otwartych i unika zwartych kompleksów leśnych, natomiast *sarna leśna* zwyczajowo bytuje w lesie. Określenia polskich ekotypów specjaliści zootechnicy zaczęli definiować w okresie powojennym, ale jeszcze pod koniec lat sześćdziesiątych XX w. nazwy te były traktowane jako potoczne, robocze, o czym świadczą artykuły w prasie specjalistycznej, gdzie spotykamy ich zapisy zawarte w cudzysłowie (Pielowski 1969: 4–5). Określenie te uznano za normatywne w latach siedemdziesiątych, czego potwierdzeniem może być m.in. umieszczenie leksemu *sarna polna* w słowniku normalizacyjnym *Gospodarka łowiecka. Nazwy i określenia* (1971: 13): ‘sarna polna – sarna bytująca stale w środowisku polnym’. Analizując inne, późniejsze źródła (słowniki, podręczniki, monografie, artykuły) zauważamy regularne stosowanie zapisu *sarna polna* bez cudzysłowu.

Ekotyp i nazwa *sarna polna* wytworzył się pod wpływem zmian agrarnych oraz nowego modelu zagospodarowania terenów polno-leśnych, nastawionych na monokultury i rolnictwo wielkoobszarowe. Na przełomie XIX/XX w., głównie na obszarach Wielkopolski, zaczęto odchodzić od uprawy małych poletek na rzecz upraw wielkopowierzchniowych. To zachęciło gatunek do swobodnego korzystania z żeru polnego. Zauważono, że część populacji przystosowuje się do bytowania poza lasem i w ten sposób wyodrębnił się nowy ekotyp zwany *sarną polną*. Wyczerpującą definicję obu ekotypów podaje Tadeusz Paślawski (1973: 67):

W okolicach bezleśnych, szczególnie na zachodzie kraju, występuje dość licznie sarna nie mająca swoich ostoi w lasach, lecz przebywająca przez cały rok na otwartych przestrzeniach polnych. Jest to tzw. *sarna polna*, nie różniąca się zresztą niczym od *sarny leśnej* prócz miejsca bytowania i związanego z tym trybem życia.

Początkowo nazwa była traktowana jako potoczna, stosowana jedynie w mowie, ale z czasem zaczęła funkcjonować jako nazwa normatywna. Jeśli chodzi o dwuczłonową

syntagmę *sarna leśna*, to termin prawdopodobnie pojawił się mniej więcej w tym samym okresie co leksem *sarna polna*, ale dotyczył zjawiska występującego od zawsze, tj. bytowania i żerowania sarny na terenach leśnych. Powstanie tej nazwy nie wiązało się bezpośrednio z biologicznym wyodrębnieniem się kolejnego ekotypu, ale stanowiło werbalizację zjawiska istniejącego już wcześniej i miało charakter dystynktywny.

Obie nazwy są powszechnie używane w mowie i piśmie przez myśliwych, leśników, zoologów, natomiast nie wszystkie analizowane źródła zawierają oba terminy. Leksemy *sarna polna* i *sarna leśna* występują we wszystkich podręcznikach, poradnikach i monografiach łowiecko-leśnych, natomiast nie we wszystkich słownikach terminologicznych zostały one uwzględnione. Hasło *sarna polna* odnajdujemy w słowniku normalizacyjnym (*Gospodarka łowiecka. Nazwy i określenia* 1971: 13) oraz w słownikach Stanisława Hoppego (1966: 126; 1981: 249). Nie ma o nim wzmianki w pozostałych słownikach, tzn. w słownikach Edwarda Szałapaka (2004) i Piotra Gawina (2018). Leksem *sarna leśna* natomiast nie figuruje w żadnym analizowanym źródle słownikowym.

Tabela 1. Występowanie nazw ekotypów w polskich źródłach

Autor i publikacja	Stosowane nazewnictwo
SN (1971: 13)	sarna polna, ---
Hoppe (1966: 126)	sarna polna, ---
Hoppe (1981: 249)	sarna polna, ---
Hoppe (1980: 40)	sarna polna, ---
Krzemień (1984: 127)	sarna polna, ---
Szałapak (2004)	---, ---
Godlewski (1989: 129)	sarna polna, sarna leśna
Biały (1994: 29)	sarna polna, sarna leśna
Gawin (2018)	---, ---
Szczepocki (2010: 150–151)	sarna polna, sarna leśna
Pasławski (1973: 67)	sarna polna, sarna leśna
Pielowski (1970: 16–17)	sarna polna, sarna leśna
Czerwiński/Szczepocki (2009–2013: 137)	sarna polna, sarna leśna
Wasilewski (2011: 129)	sarna polna, sarna leśna

4. Nazwy podgatunków sarny w języku rosyjskim

Pomimo zbieżności terminów ekotyp i podgatunek³ rosyjscy biolodzy i zoolodzy wyróżniają podgatunki sarny występujące na terenie Federacji Rosyjskiej (Florov 1952;

³ „Podgatunek tworzą osobniki należące do populacji ograniczonych do określonego terenu (ale niekoniecznie), morfologicznie lub fizjologicznie różne od osobników tego samego gatunku zamieszkujących inne terytoria. Różnice te muszą być dostatecznie wyraźne, ale nie na tyle duże, żeby wprowadzać nowy gatunek” (www.encyklopedia.lasypolskie.pl). „Ekotyp – odmiana organizmu w obrębie gatunku, przystosowana dziedzicznie do określonych warunków środowiska, w którym żyje, wyróżniona na podstawie nieciągłej zmienności cech” (tamże). W niniejszym

Debrin 1957): sarna europejska, syberyjska (w niektórych publikacjach pojawia się podział na zachodniosyberyjską i wschodniosyberyjską), mandżurska (inaczej dalekowschodnia), syczuańska, tienszańska, północnokaukaska.

Na poziomie językoznawczym można stwierdzić, że nazewnictwo sarny występującej na terytorium Rosji stanowią nazwy dwuczłonowe z przymiotnikami atrybutywnymi, które wskazują na miejsce bytowania danego podgatunku.

Tabela 2. Występowanie nazw podgatunków w rosyjskich źródłach

Autor i publikacja	Stosowane nazewnictwo
Pautov (2001)	косуля
Бієвін і ін. (2014)	косуля
Chołostov (1972)	косуля
<i>Тропа охотника</i> (słownik on-line)	----
<i>Краткий словарь охотничьих терминов</i> (słownik on-line)	----
<i>Краткий словарь охотничьей лексики</i> (słownik on-line)	----
Debrin (1957)	европейская косуля, сибирская косуля, дальневосточная косуля <?>
П.А. Мантейфель і ін., <i>Настольная книга охотника спортсмена</i>	европейская косуля, сибирская косуля, дальневосточная косуля ⁴
Voinstvienskij M.A. (red.) (1988)	----
Rudjenko, Siemaško (2000)	европейская косуля, сибирская косуля
Булдаков (2001)	----
Blum і in. (1992)	----
<i>Охота. Косуля</i> (www)	----
<i>О наших косулях</i> (www)	европейская косуля
<i>Форум, Косуля от А до Х</i> (www)	европейская косуля
<i>Европейская косуля. Описание животного</i> (www)	европейская косуля, сибирская косуля, маньчжурская косуля сычуанская косуля

Po przeprowadzeniu analizy źródłowej należy stwierdzić, że prezentowane w języku rosyjskim nazewnictwo nie jest spójne ani uporządkowane.

W słownikach języka łowieckiego występują jedynie definicje leksemu *косуля*, bez podziału na jego gatunki czy podgatunki. Zaledwie w trzech podręcznikach dla myśliwych wymienione są nazwy *европейская* oraz *сибирская*, w dwóch z nich autorzy wspominają również o *дальневосточной косули*.

artykule stosujemy podział zgodny z cytowaną literaturą. W literaturze dotyczącej polskiej sarny mówi się o 'ekotypie', natomiast w odniesieniach źródłowych do sarny rosyjskiej powszechne jest określenie 'podgatunek'.

⁴ Sarna *дальневосточная* to inaczej sarna *маньчжурская* (zob. Pielowski 1999: 11).

Ivan Ivanovich Debrin pisze o trzech podgatunkach sarny – europejskiej, syberyjskiej i dalekowschodniej:

В нашей стране косуля образует три подвида: **европейский, сибирский** и **дальневосточный**. Европейская косуля обитает в Калининградской области, Прибалтике, Белоруссии, Западной Украине, встречается в Молдавии, в лесах Брянской, Смоленской, Калининской, Воронежской и других областей и отдельным очагом – в Закавказье. Европейская косуля отличается мелкими размерами, небольшими, слабо раскинутыми рогами, крайне сближенными у основания. Вес животных – от 12 до 40 кг. Сибирская косуля населяет Северный Кавказ, Заволжье, Приуралье и всю остальную азиатскую часть огромнейшей области распространения. Она крупнее европейской. Вес ее достигает 59 кг. Рога большие, красивые, широко расставлены и покрыты бугорками («жемчужинами»). Дальневосточная косуля несколько мельче своих сибирских сородичей, но крупнее европейских (Debrin 1957: 30–31)⁵.

W podręczniku *Настольная книга охотника спортсмена* autorzy podają również trzy podgatunki sarny: „Косули, козули или дикие козы, относятся к семейству оленей. В пределах Советского Союза обитают три подвида этого животного: сибирская косуля, европейская косуля и дальневосточная косуля”⁶ (Mantejfel 1956: 244).

W *Энциклопедии охотника* autorzy wyliczają dwa różne gatunki sarny – europejską i syberyjską, wyjaśniając, że na istniejący podział miały wpływ przeprowadzone badania genetyczne sarny. W trzech pozostałych podręcznikach brak jakiegokolwiek nazwy sarny.

Na stronach internetowych poświęconych łowiectwu panuje prawdziwy chaos – autorzy wymieniają tam tak różnorodne nazwy saren, że trudno się zorientować, czy w Rosji żyją dwa, trzy czy kilkanaście gatunków czy podgatunków sarny. W dwóch źródłach internetowych wymieniona została jedynie ‘sarna europejska’. W dwóch kolejnych – cztery i pięć podgatunków, przy czym ich nazwy nie są zbieżne. Raz jest to ‘sarna europejska’, która w drugim źródle nazywana jest ‘zachodnioeuropejską’, ‘syberyjska’ nazywana jest ‘wschodniosyberyjsko-kaukaską’, kolejne nazwy nie mają pokrycia w innych źródłach.

⁵ „W naszym kraju występują trzy podgatunki sarny: europejska, syberyjska i dalekowschodnia. Sarna europejska występuje w Obwodzie Kaliningradzkim, w krajach bałtyckich, w Białorusi, zachodniej części Ukrainy, w Mołdawii, a także w lasach obwodów brańskiego, smoleńskiego, woroneskiego oraz w Zakaukaziu. Sarna europejska wyróżnia się mniejszymi rozmiarami, niedużymi słabo rozwiniętymi parostkami, które są do siebie zbliżone u nasady. Waga waha się od 12 do 40 kg. Sarna syberyjska występuje w Północnym Kaukazie, Zawołżu, na terenach niedaleko Uralu oraz pozostałej części azjatyckiej kraju. Jest większa od sarny europejskiej. Waga dochodzi do 59 kg. Parostki są większe, ładniejsze, szeroko rozstawione i bogato uperłone. Sarna dalekowschodnia jest nieco mniejsza od sarny syberyjskiej, lecz większa od europejskiej” [to i wszystkie następne tłum. – J.S.].

⁶ „Sarny lub dzikie kozy należą do rodziny jeleniowatych. W obrębie Związku Radzieckiego żyją trzy podgatunki tego zwierzęcia: sarna syberyjska, europejska i dalekowschodnia”.

Na stronie poświęconej sarnie europejskiej (Д) autor powołuje się na podział zaprezentowany przez Konstantina Konstantinowicha Florova⁷ (Florov 1952), który wyróżnia cztery podgatunki sarny w Rosji: europejską, syberyjską, mandżurską (żyjącą w Kraju Chabarowskim i Kraju Nadmorskim) oraz syczuąską (żyjącą na terenie wschodniego Tybetu w Prowincji Gansu oraz Prowincji Syczuan – obie należą do Chin. Być może zdarzają się przypadki migracji tego podgatunku na tereny Rosji i stąd zamieszanie jej nazwy wśród saren tego kraju).

5. Nazwy określające płeć zwierzęcia w języku polskim – nazwy dorosłych samic i samców

W polskim języku łowieckim spotykamy następujące nazwy określające płeć sarny:

a) NAZWY SAMIC

Tabela 3. Występowanie nazw samic w polskich źródłach drugiej połowy XX i pierwszej połowy XXI w.

Autor i publikacja	Stosowane nazewnictwo	Cytowanie
Hoppe (1966: 62, 63, 128)	koza, kózka, siuta	<i>koza – samica sarny i kozicy</i> <i>kózka – młoda sarna, koza, która jeszcze nie miała potomstwa</i> <i>siuta – gw. samica sarny, koza</i>
Hoppe (1981: 105, 107, 253)	koza, kózka, siuta	<i>koza – samica sarny i kozicy</i> <i>kózka – młoda sarna, koza, która jeszcze nie miała potomstwa</i> <i>siuta – samica sarny, koza</i>
Pielowski (1970: 170)	koza, kózka	<i>Koza w wieku średnim ma już bardziej zaokrąglone kształty ciała [...].</i> <i>Kózka jednoroczna jest bardzo szczupłej, powiedziałaby się delikatnej budowy.</i>
SN (1971: 8)	koza, siuta	<i>koza – samica sarny (inaczej siuta)</i>
Paślawski (1973: 69, 70)	koza, siuta	<i>Koza karmi kozłaki około 26 tygodni.</i> <i>Trop starego rogacza jest bardziej zaokrąglony niż trop sztuki młodej lub siuty.</i>
Hoppe (1980: 40)	koza, siuta	<i>Samca zwiemy kozłem lub rogaczem (reg. sar, sarn, sarnik, sarniuk), samicę kozą (reg. siutą), młode sysakami lub kozłętami.</i>
Krzemień (1984: 74, 130)	koza, siuta	<i>siuta – inaczej koza</i>
Lochman (1987: 102)	koza, kózka	<i>W okresie jesieni kózki zmieniają suknię wcześniej niż starsze kozy [...].</i>
Godlewski (1989: 133)	koza, siuta	<i>Czym zewnętrznie różni się koza (siuta) od kozła?</i>

⁷ Chodzi o znanego zoologa, paleontologa, profesora nauk biologicznych K.K. Florova i pozycję: Флёрв К.К., Фауна СССР: Млекопитающие. Кабарги и олени. Нов. Сер (Том 55). – М.-Л.: Изд-во АН СССР. – 255 с.

Biały, Józwiak (1994: 35, 255)	koza, kózka, siuta	<i>koza – samica sarny i kozicy Wówczas grzeją się także niektóre słabe fizycznie kózki jednoroczne, które w czasie rui zasadniczej nie osiągnęły jeszcze dojrzałości płciowej. siuta – samica sarny</i>
Szałapak (2004: 50)	koza, siuta	<i>koza – dorosła samica sarny, inaczej siuta</i>
Czerwiński/Szczepocki (2009–2013: 137)	koza, siuta	<i>Na wiosnę, w maju, wczesnym przedpołudniem i zachodem słońca sarny żerują na otwartej przestrzeni, przestrzegając określonej hierarchii przy wychodzeniu na żer. Najpierw pokazują się młode kozy z kozłętami i siuty samotne.</i>
Szczepocki (2010: 142)	koza, siuta	<i>Samica – koza lub siuta</i>
Wasilewski (2011: 133)	koza	<i>Kozy w okresie kocenia się i wychowu bytują samotnie.</i>
Gawin (2018: 129)	koza, siuta, szuta, ryka	<i>siuta – samica sarny. Inaczej koza, szuta, ryka</i>

W polskim języku łowieckim wyróżniamy pięć rzeczowników określających dorosłą samicę gatunku sarna (*Capreolus Capreolus*).

Pierwszym z nich jest **koza**, stanowiący nazwę o najwyższej frekwencji użycia wśród myśliwych, leśników, zootechników i znajdujący poświadczenie we wszystkich analizowanych materiałach. Użytkownicy posługują się terminem w mowie i w piśmie na określenie dorosłej samicy tego gatunku. Termin *koza* odnosi się również do innego gatunku dzikiej zwierzyny. Jest to określenie dorosłej samicy kozicy (*Rupicapra rupicapra*), na co wskazują autorzy publikacji leksykograficznych (Hoppe 1966: 62; 1980: 51, 1981: 105⁸; Biały, Józwiak 1994: 254⁹; Szałapak 2004: 50¹⁰, Gawin 2018: 64)¹¹. W innych przywoływanych publikacjach nie znajdujemy określenia *koza* w kontekście kozicy, gdyż obecnie gatunek jest objęty ochroną i tym samym nie jest przedmiotem badań łowieckich.

Kolejnym określeniem odnotowanym w materiałach źródłowych jest **kózka**. Z morfologicznego punktu widzenia rzeczownik jest deminutywem (*koza* → *kózka*), ale w przypadku specjalistycznej terminologii łowieckiej derywat ten nie pełni funkcji alteracyjnej¹², ale nominatywno-dystynktywną. Stosowany jest przez myśliwych głównie w mowie, ale również w piśmie jako określenie ‘młodej samicy sarny’. W tym przypadku zastosowanie derywatu nacechowanego afektywnie ma na celu podkreślenie wieku samicy i jej zdolności reprodukcyjnych, a nie wskazanie emocjonalnego stosunku mówiącego czy określenie wielkości zwierzęcia. *Kózką* określa się ‘samicę w drugim roku życia, która nie przechodziła jeszcze pierwszej rui’. Część cytowanych źródeł (Hoppe

⁸ „koza – samica sarny i kozicy”

⁹ „koza – samica sarny i kozicy”

¹⁰ „koza – 1. dorosła samica sarny, in. siuta; 2. dorosła samica kozicy”

¹¹ „koza – 1. samica sarny; inaczej siuta, szuta, ryka; 2. dorosła samica kozicy”

¹² Stanisław Wiślak (1992: 92–94) wyróżnia dwie funkcje związane z przyrostkami deminutywnymi. Pierwsza – *funkcja alteracyjna* – to funkcja prymarna przyrostków deminutywnych, czyli wskazanie „małych rozmiarów” referenta i/lub wyrażenie stosunku emocjonalnego

1966: 63; 1981: 107; Pielowski 1970: 78; Lochman 1987: 102; Biały, Józwiak 1994: 35) zawiera hasło *kózka*, ale na podstawie przeprowadzonych obserwacji i własnego doświadczenia jako użytkowników języka łowieckiego z całą pewnością możemy potwierdzić, iż leksem *kózka* cieszy się wysoką frekwencją i pełni funkcję dystynktywną w stosunku do terminu *koza*.

Trzecią nazwą stosowaną w socjolekcie łowieckim w kontekście dorosłej samicy sarny jest rzeczownik *siuta*. Stanowi on synonim nazwy *koza*. Określenie *siuta* jest wspólne dla dwóch pól leksykalnych: leśno-łowieckiego oraz agrarno-wiejskiego. Wśród ludowych imion nadawanych zwierzętom znajdujemy nazwy, takie jak: *Szuta*, *Siuta*, *Siutka*, które – jak podaje Olga Kielak (2020: 84) – odnosiły się do ‘bezrogiej krowy’. Stefan Warchoń (2009) zauważa również, że w wielu językach słowiańskich (bułgarskim, macedońskim, słowackim, ukraińskim), a w szczególności w odmianach regionalnych, gwarowych tych języków spotykamy przymiotniki lub rzeczowniki *šuta*, *šute*, *šutka*, *šutula* w znaczeniu ‘bezrogi, pozbawiony rogów’ używane w odniesieniu do krowy, kozy domowej czy owcy lub w znaczeniu samic tych zwierząt, posiadających tylko jeden uszkodzony lub złamany róg (Warchoń 2009/II: 264; 2009/IV: 62, 171, 172). Autor podaje polską formę przymiotnikową *szuty* (‘bezrogi’) oraz zoonim *szutula* jako gwarowe określenie ‘bezrogiej krowy’ stosowane na południu naszego kraju (tamże). Ponadto w *Małym słowniku gwar polskich* (2010: 254, 284) odnajdujemy hasła *siuty* oraz wariant *szuty* jako przymiotniki używane w południowej części Małopolski.

Analizując gwarowe zoonimy ludowe, możemy przypuszczać, że łowiecki rzeczownik *siuta* jako określenie ‘samicy sarny’ prawdopodobnie wywodzi się właśnie od gwarowego określenia ‘bezrogiej krowy’. W obu terminologiach *siuta* oznacza ‘samice zwierzęcia parzystokopytnego, która charakteryzuje się brakiem poroża’. Jedyna różnica polega na tym, że w przypadku krowy jest to pewien rodzaj anomalii, a w przypadku sarny dotyczy prawidłowego wyglądu głowy samicy tego gatunku. Zarówno myśliwi, jak i rolnicy mają wspólne pola leksykalne, gdyż często wywodzą się z tych samych środowisk, bezpośrednio obcują z przyrodą, więc naturalną konsekwencją jest wzajemne przenikanie się i zapożyczanie terminów.

Bazując na wynikach badań z zakresu dialektologii polskiej (Warchoń 2009; Wronicz 2010; Kielak 2020) oraz analizując łowieckie materiały źródłowe XIX i XX-wieczne (Kozłowski 1822; Szlezyngier 1880; Stephan 1903 i inni), możemy przypuszczać, że to myśliwi zapożyczyli określenie *siuta* z gwar wiejskich, gdyż chronologia poświadczeń leksemów *siuta*, *siutka*, *szuta*, *szutula* wskazuje, iż określenie to najpierw funkcjonowało w języku rolników, a dopiero później weszło do języka łowieckiego.

Porównując najbardziej znane współczesne źródła łowieckie o charakterze słownikowym oraz dydaktyczno-naukowym, zauważamy, że we współczesnym języku łowieckim *siuta* stanowi synonim *kozy*, jednak określenie stosuje się najczęściej w odniesieniu do samicy dojrzalej, wręcz starej i bez potomstwa. Dawniej rzeczownik *siuta* był nacechowany diatopijnie (por. Sobrero, Miglietta 2006: 57–95), tzn. było to określenie o ograniczonym zasięgu terytorialnym, uznane za regionalne, gwarowe, stosowane

---

nadawcy. Funkcja sekundarna – *funkcja derywacyjna* – służy jako baza słowotwórcza i jako jeden ze sposobów wzbogacania zasobów leksykalnych danego języka.

w rejestrze ustnym, o czym świadczy różnica w definiowaniu terminu zawarta w słowniku Hoppego. W wydaniu z roku 1966 (Hoppe 1966: 128) autor zamieścił adnotację o gwarowym użyciu leksemu, natomiast wydanie z roku 1981 (Hoppe 1981: 107) tej adnotacji już nie zawiera. Ponadto w słowniku Gawina (2018: 129) znajdujemy dwie nazwy regionalne, a mianowicie: *szuta*, co stanowi wariant leksemu *siuta*, zbieżny z zoonimem typowym dla nazewnictwa agrarno-wiejskiego, oraz rzeczownik *ryka*, który prawdopodobnie jest formą o niskiej frekwencji użycia i bardzo ograniczonym zasięgu terytorialnym. Jest to apelatyw niepotwierdzony przez inne źródła bibliograficzne i nieznanym autorkom artykułu, czynnym użytkownikiem języka łowieckiego.

b) NAZWY SAMCÓW

Tabela 4. Występowanie nazw samców w polskich źródłach drugiej połowy XX i pierwszej połowy XXI w.

Autor i publikacja	Stosowane nazewnictwo	Cytowanie
Hoppe (1966: 62, 121, 126)	koziół, rogacz, sar, sarn, sarniak	<i>koziół, rogacz: samiec sarny sar, sarn, sarniak gw. „samiec sarny, koziół”</i>
Hoppe (1981: 106, 107, 237, 250)	koziół, rogacz, sarn, sar, sarniak, sarniec, sarnik, sarniuk	<i>Sarn, sar, sarniak, sarniec, sarnik, sarniuk „samiec sarny, koziół”</i>
Pielowski (1970: 76)	koziół, rogacz	<i>W razie spotkania się przy tej samej kozie dwóch równorzędnych co do siły i wieku kozłów, dochodzi do walki. Rozpalone walką rogacze nieraz wielokrotnie tak do siebie doskakują, próbując zadać rozstrzygające uderzenie.</i>
SN (1971: 8)	koziół, rogacz	<i>koziół – samiec sarny; inaczej rogacz</i>
Pasławski (1973: 70)	rogacz	<i>Wiek rogacza w kniei można określić z pewnym przybliżeniem po jego zachowaniu się i sylwetce.</i>
Hoppe (1980: 40)	koziół, rogacz	<i>Samca zwiemy kozłem lub rogaczem (reg. sar, sarn, sarnik, sarniuk)</i>
Krzemień (1984: 74, 121)	koziół, rogacz	<i>koziół, rogacz – samiec sarny</i>
Godlewski (1989: 133)	koziół, rogacz	<i>Koziół (rogacz) ma poroże (parostki), zaś koza jest bezroga [...].</i>
Biały, Józwiak (1994: 253)	koziół, rogacz	<i>koziół a. rogacz – samiec sarny</i>
Szałapak (2004: 50)	koziół, rogacz, sarniak, sarnik	<i>koziół – dorosły samiec sarny; in. rogacz, sarniak, sarnik</i>
Czerwiński/Szczepocki (2009–2013: 131)	koziół, rogacz	<i>samiec – koziół albo rogacz</i>
Szczepocki (2010: 142)	koziół, rogacz, sarniec, sarniak, sarniuk, cap	<i>samiec – koziół albo rogacz, sarniec, sarniak, sarniuk, cap</i>
Wasilewski (2011: 129)	koziół, rogacz	<i>Rogacz (koziół) różni się od kozy obecnością moździerzy, okresowo nakładanymi parostkami i obecnością pędzla.</i>

Gawin (2018: 64, 122)	koziół, rogacz, sarniak, cap, sarniuk, sorek, corek	<i>Koziół – dorosły samiec sarny. Inaczej rogacz, sarniak. Regionalnie (na Podlasiu, na Podhalu i w Małopolsce) nazywa również capem, a w innych rejonach sporadycznie również sarniuk, sorek, corek.</i>
-----------------------	---	---

We współczesnej literaturze tematu znajdujemy dziewięć określeń dorosłego samca sarny: *koziół, rogacz, sarniec, sar, sarn, sarniak, sarnik, sarniuk, cap*, z czego jedynie dwa są uznane jako normatywne i stosowane w mowie i piśmie przez myśliwych, leśników, zootechników na terenie całego kraju.

Pierwsze z nich to nazwa **koziół**, która funkcjonuje w języku łowieckim zarówno w rejestrze potocznym, jak i formalnym, wymiennie z nazwą *rogacz*. Rzeczownik *koziół* morfologicznie wywodzi się od nazwy gatunkowej żeńskiej *koza* (*koza* → *koziół*). Występuje we wszystkich współczesnych materiałach leksykograficznych oraz dydaktyczno-naukowych.

Rzeczownik **rogacz** to drugie powszechnie stosowane określenie dorosłego samca sarny. Jest to derywat odrzeczownikowy wywodzący się od podstawy *róg* → *rogacz*. Semantycznie wskazuje na cechę atrybutywną dorosłego samca sarny, czyli twardy wytwór kostny wyrastający z wyrostków kości czołowej u osobników męskich z rodziny jeleniowatych, który w języku ogólnym, niespecjalistycznym, jest nazywany potocznie *rogami*, natomiast w terminologii fachowej (w przypadku sarny) nosi miano *parostków*. Do podstawy słowotwórczej z języka ogólnego *róg* dodano produktywny przyrostek agentywny *-acz*, tworząc w ten sposób rzeczownik *rogacz*. Leksem jest stosowany powszechnie w mowie i w piśmie przez każdego myśliwego. Występuje we wszystkich współczesnych materiałach leksykograficznych oraz dydaktyczno-naukowych.

W materiałach o charakterze leksykograficznym znajdujemy również inne określenia samca, m.in. formę **sarniec**, będącą derywatem odrzeczownikowym modyfikacyjnym męskim utworzonym z podstawy nazwy żeńskiej (*sarna* → *sarniec*), gdzie zastosowano produktywny formant (*i*)-*ec*. Jednak mimo regularnej i klarownej struktury morfologicznej rzeczownik *sarniec* jest leksemem przestarzałym i nie jest używany w mowie przez myśliwych, leśników, zootechników. Podajemy go ze względu na to, że wprawdzie sporadycznie, ale nadal spotyka się go w literaturze tematu drugiej połowy XX i XXI w. Nazwę *sarniec* podaje w XIX w. Wiktor Kozłowski – autor pierwszego słownika terminologii łowieckiej (1822: 41, 88, 135) pisze: „Sarna samiec *koziół, sarniec*; samica *koza*”. Hasło zostało przez autora opatrzone skrótem *U*, co oznaczało „z używania Myśliwych” (tamże: 2). Leksykograf jednoznacznie wskazał na ówczesne stosowanie dwóch form synonimicznych określających samca sarny (*koziół, sarniec*), natomiast nazwa *rogacz* funkcjonowała jedynie w kontekście dorosłego samca jelenia (tamże: 84). Obecnie termin ten jest rozpoznawany przez myśliwych jako dawny lub regionalny. Poświadczenia *sarniec* znajdujemy jedynie w dwóch współczesnych słownikach terminologicznych: u Hoppego (1981: 249) oraz u Szczepockiego (2010: 142). Niestety, żaden z autorów nie podaje szczegółów dotyczących zakresu użycia cytowanych rzeczowników.

Sar oraz **sarn** stanowią przykłady zastosowania derywacji wstecznej – ucięcia (*sarna* → *sar, sarna* → *sarn*). Współcześni myśliwi sporadycznie używają tych terminów, natomiast są one wyodrębnione w słownikach terminologicznych: Hoppego (1966: 126;

1980: 40; 1981: 249), który traktuje ucięcia *sar*, *sarn* jako regionalizmy, oraz Szczepockiego (2010: 142). Niestety, żaden z autorów nie podaje terytorialnego zasięgu użycia tych słów. Ucięcia te znajdujemy natomiast w *Małym słowniku gwar polskich*: „*Tymu sorowi się złamała gatyż, ma ino jedne. Jak tyn sor się rozpyńdził, to leciał, az ciuchało po krzokach*” (2010: 249). Autorzy wskazują na gwarowe pochodzenie ucięcia (Małopolska, Wielkopolska, okolice Sieradza) z alteracją samogłoskową: *sarna* → *sar/sarn* → *sor*.

Sarniak to kolejny odrzeczownikowy derywat modyfikacyjny utworzony od nazwy gatunkowej żeńskiej (*sarna* → *sarniak*) z produktywnym przyrostkiem *-(i)ak*. Nazwa dotyczy dorosłego i/lub młodego osobnika gatunku łownego sarna. Poprzez zastosowanie sufiksu *-(i)ak* jest ona nacechowana potocznością. Nazwa używana głównie w mowie, ale odnotowana w niektórych źródłach leksykograficznych, tj. u Hoppego (1966: 126; 1981: 249), Szałapaka (2004: 113), Szczepockiego (2010: 142) oraz u Gawina (2018: 64). Nie odnajdujemy pisemnych poświadczeń w monografiach łowiecko-leśnych o charakterze naukowym. Cytowania pochodzą tylko ze słowników terminologicznych.

W źródłach łowieckich znajdujemy również podobnie brzmiący odrzeczownikowy derywat modyfikacyjny **sarnik**, utworzony od nazwy gatunkowej żeńskiej (*sarna* → *sarnik*) z produktywnym przyrostkiem *-ik*. We współczesnej polszczyźnie formant *-ik* służy często do tworzenia deminutywów, jednak rzeczownik *sarnik* nie jest nacechowany afektywnie, ale stanowi wyraz o skrajnie niskiej, regionalnej frekwencji użycia. Poświadczenia leksykograficzne znajdujemy u Hoppego (1980: 40; 1981: 249) i Szczepockiego (2010: 142).

Wśród kilku nazw o ograniczonym zasięgu terytorialnym znajduje się również odrzeczownikowy derywat modyfikacyjny **sarniuk** utworzony od nazwy gatunkowej żeńskiej (*sarna* → *sarniuk*) z nieproduktywnym przyrostkiem *-uk*. Renata Grzegorzewska i Jadwiga Puzynina (1979: 203) podają, iż istnieje zaledwie dziewięć nacechowanych regionalnością nazw istot młodych, z odcieniem lekceważenia, utworzonych z powyższym sufiksem.

Określenie *sarniuk* jest obecnie traktowane jako przestarzała, regionalna nazwa dorosłego samca sarny. Zgodnie z adnotacją umieszczoną w *Małym słowniku gwar polskich* leksem jest znany mieszkańcom wschodniej Małopolski oraz południowych Kresów (2010: 249).

W materiałach łowieckich poświadczenie leksykograficzne znajdujemy tylko u Hoppego (1981: 249), który podaje następujące formy: *sarn*, *sar*, *sarniak*, *sarniec*, *sarnik*, *sarniuk*, oraz u Szczepockiego (2010: 142): „*Samiec – kozioł albo rogacz, sarniec, sarniak, sarniuk, cap*”.

Nazwy **sorek** oraz **corek** jako określenie ‘dorosłego samca sarny’ podaje w słowniku Gawin (2018: 64), precyzując, iż są to określenia sporadycznie używane. Poza tym słownikiem nie znajdujemy innych poświadczeń tych terminów w literaturze specjalistycznej łowieckiej. Nie odnotowano użycia nazw *sorek*, *corek* w konwersacjach prowadzonych przez myśliwych i leśników. Nazwa wywodzi się z małopolskiej gwary ludowej: „*sarek* ‘samiec sarny, sarniak’: *Sorek mo rogi, a sarna ni mo rogów. Sorek rogi swolo*” (Wronicz 2010: 249), i morfologicznie wiąże się z derywatem *sarek*, o którym wspomina również Jan Sztolcman w przedwojennej literaturze: „*Rogacz, zwany też u nas kozłem, a przez gmin sarkiem, nosi parę różków czyli parostków, których wysokość waha*

się pomiędzy 30 i 33 centymetrów” (1920: 29). Sztolcman był specjalistą w dziedzinie zoologii, myślistwa i w sposób świadomy rozdzielił słownictwo specjalistyczne i niespecialistyczne, potoczne. Nazwy *sorek*, *corek*, *sarek* z pewnością nie są normatywnymi terminami myśliwsko-łowickimi, a raczej potocznymi określeniami nacechowanymi diatopijnie, czyli o ograniczonym zasięgu terytorialnym, używanymi w mowie przez osoby spoza tej grupy środowiskowo-zawodowej. Z morfologicznego punktu widzenia jest to przykład ucięcia z alteracją samogłoskową i/lub spółgłoskową, do którego następnie dodano przyrostek *-ek* (*sarna* → *sar* → *sor/cor* → *sorek/corek*).

Ostatnim rzeczownikiem określającym samca sarny jest *cap*. Etymolog Aleksander Brückner podaje, że słowo zdaje się być „nabytkiem od pastuchów rumuńskich (*cap*), co to słowo (bałkańskie?, albańskie? *cap*, łac. *caper*) roznieśli po Węgrzech i Karpatach, bo znane tylko u Słowian, co się z nimi bezpośrednio stykali” (2000: 56). W normatywnej terminologii łowieckiej określenie *cap* dotyczy samca kozicy (SN 1971: 5; Hoppe 1966: 29; 1980: 51; 1981: 32; Krzemień 1984: 26; Szałapak 2004: 15). Jedynie Gawin (2018: 64) podaje, że nazwa *cap* jest gwarowym, regionalnym określeniem samca sarny funkcjonującym na Podlasiu, Podhalu i w Małopolsce. Z naszych obserwacji wynika, iż w północnej części Małopolski oraz w okolicach Krakowa nazwa nie jest używana. Chodzi więc o południową część tego regionu, co potwierdza cytat z miesięcznika „Łowca Polskiego”: „My, górale, mamy w ogóle trochę inny, własny język, na przykład rogacz to *cap*, a cietrzew nie bulgota a tulo” (Krzemień 1985: 19).

Nazwę *cap* podaje również Krawczyński (1924: 94) w swojej monografii dla leśników zawodowych i amatorów myśliwych, a mianowicie: „Samiec zwie się *koźłem*, *rogaczem*, a w niektórych stronach naszego kraju – trochę niewłaściwie – *capem* [...]”.

Rzeczownik *cap* w kontekście samca sarny prawdopodobnie jest stosowany poprzez analogię do nazw określających płeć i wiek kozicy, gdzie nazwa samicy oraz nazwa młodego zwierzęcia są takie same jak w przypadku sarny, tj. samicę kozicy nazywamy *kozą*, młode *koźletami*. W ten sposób myśliwi przenieśli nazwę *cap* na inny gatunek łowny i rozszerzyli znaczenie tego leksemu.

6. Nazwy istot młodych w języku polskim

Tabela 5. Występowanie nazw istot młodych w polskich źródłach drugiej połowy XX i pierwszej połowy XXI wieku

Autor i publikacja	Stosowane nazewnictwo	Cytowanie
Hoppe (1966: 63)	koziolatek koźlę	<i>koziolatek – koźlę sarny, młody koziolatek</i> <i>koźlę – młoda sarna lub kozica w wieku poniżej roku</i>
Hoppe (1981: 107)	koziolatek koźlę	<i>koźlę sarny, młody koziolatek</i> <i>młoda sarna lub kozica w wieku poniżej roku</i>
Pielowski (1970: 76)	koźlę	<i>Funkcję masażysty chętnie biorą na siebie psy sukii</i> <i>[...]. Wytrwale potrafią oblizywać koźlę, nie czyniąc mu żadnej krzywdy.</i>
SN (1971: 8)	koźlę	<i>koźlę – sarna w pierwszym roku życia</i>

Pasławski (1973: 69)	koźlak koziotek	<i>Koza karmi koźlaki około 26 tygodni. Między 5 a 8 miesiącem życia młodemu koziotkowi wyrastają moźdzenie [...].</i>
Hoppe (1980: 40)	koźlę sysak	<i>Samca zwiemy kozłem lub rogaczem [...], samicę kozą [...], młode sysakami lub koźlętami.</i>
Krzemień (1984: 74, 75)	koziotek koźlę	<i>koziotek – młody koziot koźlę – młoda sarna do 1 roku życia, bez względu na płeć</i>
Lochman (1987: 99, 102, 104)	sarnię koźlę koźlak	<i>Parostki najstarszych, opóźnionych w rozwoju rogaczy rocznych różnią się wielkością od jesiennych młodocianych guzików sarniąt. Od początku okresu odstrzału możemy zupełnie dobrze odróżnić kozę, koźlę męskie i żeńskie, biorąc pod uwagę ich wielkość. Stara, 8–9-letnia koza z koźlakiem.</i>
Godlewski (1989: 132)	koźlak	<i>Koza żeruje wtedy sama w pobliżu koźlaka.</i>
Biały, Jóźwiak (1994: 36)	koźlę	<i>Kozy wodzą swe koźlęta przez cały rok.</i>
Szałapak (2004: 50, 124)	koźlak koźlę sysak	<i>koźlak, koźlę – sarna lub kozica w pierwszym roku życia sysak – młody ssak karmiony mlekiem matki</i>
Czerwiński/Szczepocki (2009–2013: 131)	koźlę	<i>koźlę – sarna w pierwszym roku życia</i>
Szczepocki (2010: 142)	koźlę sysak	<i>sarna w pierwszym roku życia – koźlę lub sysak</i>
Wasilewski (2011: 134–135)	koźlę koźlak	<i>Masa ciała nowo narodzonych koźląt zależy głównie od liczby urodzonych przez samicę młodych [...]. W wieku 3 do 5 lat koza zazwyczaj rodzi dwa koźlaki.</i>
Gawin (2018: 64, 127)	koziotek koźlak koźlę sarniak	<i>koziotek – młode sarny (samiec) koźlak, koźlę – młde sarny. Inaczej sarniak sarniak – określenie młodej sarny. Bez względu na płeć. Inaczej koźlę, koźlak</i>

W łowiecko-leśnych publikacjach o charakterze leksykograficznym i naukowym pojawiają się następujące określenia istot młodych: *koźlę, koźlak, koziotek, sysak, sarniak* oraz sporadycznie: *sarnię* i *sarniątko*.

We wszystkich analizowanych pracach znajdujemy określenie **koźlę**. Jest to derywat utworzony od podstawy męskiej (*koza* → *koziot* → *koźlę*) z wysoce produktywnym sufiksem *-ę*, w l.mn. *-ęta*. Nazwa *koźlę* przez myśliwych jest najczęściej stosowana w piśmie i jest typowa dla publikacji o charakterze naukowym. W języku łowieckim określenie *koźlę* dotyczy dwóch gatunków, to znaczy ‘młodej sarny lub kozicy w wieku poniżej roku’.

Jeśli chodzi o codzienną, ustną komunikację myśliwych, to najczęściej słyszalnym w tym socjolekcie określeniem potomstwa sarny bez wskazywania płci jest rzeczownik **koźlak**. Jest to kolejny derywat odrzeczownikowy (*koza* → *koziot* → *koźlak*) z produktywnym formantem *-ak*, który oprócz informacji o młodym wieku wnosi również pewne

nacechowanie emocjonalne oraz potoczność. W języku łowieckim określenie *koźlak* dotyczy 'młodej sarny lub kozicy w wieku poniżej roku'.

Kolejną cytowaną przez niektórych autorów (Hoppe 1966, 1981; Paślawski 1973; Krzemień 1984; Gawin 2018) nazwą jest **koziółek**, stanowiący przykład odrzeczownikowego derywatu modyfikacyjnego utworzonego od nazwy męskiej z zastosowaniem produktywnego formantu słowotwórczego *-ek* (*koza* → *koziół* → *koziółek*). Jest ona deminutywnym określeniem młodego samca, jednak w tym przypadku sufiks pełni głównie funkcję derywatywno-dystynktywną. Służy jako precyzyjne określenie 'młodego, poniżej pierwszego roku życia osobnika płci męskiej gatunku sarna'¹³. Jest to rzeczownik o dużej frekwencji użycia w mowie i piśmie.

Sysak natomiast, stanowi derywat odczasownikowy modyfikacyjny z formantem słowotwórczym *-ak* (*ssać* → *sysak*), wskazującym na rejestr potoczny. Leksem znajdujemy w *Małym słowniku gwar polskich* (2010: 273) z adnotacją o mazowieckim zasięgu użycia. Określenie to stosowane w mowie i piśmie przez myśliwych odnosi się nie tylko do sarny, ale do każdego nowonarodzonego ssaka karmionego mlekiem samicy. Spośród analizowanych źródeł łowieckich wzmiankę o *sysaku* znajdujemy u Hoppego (1980: 40) oraz w publikacjach XXI w., tj. w słownikach terminologicznych Szałapaka (2004: 124), Gawina (2018: 137) oraz w monografii Szczepockiego (2010: 142).

Zupełnie wyjątkowo spotykany jest odrzeczownikowy derywat modyfikacyjny **sarniak**, utworzony od nazwy gatunkowej żeńskiej z produktywnym przyrostkiem *-(i)ak* (*sarna* → *sarniak*). Nazwa dotyczy młodego, ale również dorosłego osobnika gatunku łownego sarna. Poprzez zastosowanie sufiksu *-(i)ak* ma ona charakter deminutywno-potoczny. Nazwa używana głównie w mowie, ale odnotowana w niektórych źródłach leksykograficznych, tj. u Hoppego (1966: 126; 1981: 249), Szałapaka (2004: 113), Szczepockiego (2010: 142) oraz u Gawina (2018: 64). Brakuje pisemnych w poświadczeń w publikacjach łowiecko-leśnym o charakterze naukowym.

Na końcu pragniemy omówić dwa określenia: **sarnię** oraz **sarniątko**. Pierwszy leksem to derywat odrzeczownikowy utworzony od nazwy gatunkowej *sarna* z zastosowanym formantem paradygmatycznym nijakim *-ę* w liczbie mnogiej *-ęta* (*sarna* → *sarnię*). Rzeczownik nie jest uznawany za termin specjalistyczny, ale za leksem z języka ogólnego, dlatego też jest sporadycznie używany przez myśliwych i postrzegany jako wyraz spoza zasobów języka łowieckiego. Analizując publikacje o charakterze słownikowym oraz naukowym, odnotowano tylko jedno użycie tego słowa, a mianowicie w monografii Lochmana (1987) przełożonej z języka czeskiego na polski przez leśnika, myśliwego Paślawskiego. Tłumacz w sposób świadomy, być może, by uniknąć licznych powtórzeń, zastosował termin niespecialistyczny *sarnię*: „Parostki najśłabszych, opóźnionych w rozwoju rogaczy rocznych różnią się bardzo wielkością od jesiennych młodocianych guzików *sarniąt* [...]” (Lochman 1987: 99).

Ciekawostkę słowotwórczo-leksykalną w języku łowieckim stanowi **sarniątko**. Jest to derywat odrzeczownikowy utworzony od nazwy gatunkowej *sarna* z zastosowanym sufiksem syngulatywno-dyminutywnym *-ko* (*sarna* → *sarnię* → *sarniątko*). Powstała w ten sposób nazwa ma charakter deminutywno-ekspresywny (por. Grzegorzczkova,

¹³ Definicja współautorki artykułu B. Malczewskiej.

Puzynina 1998: 430). Rzeczownik nie jest jednak uznawany za termin specjalistyczny. Poświadczenie tekstowe znajdujemy jedynie w beletrystyce łowieckiej Juliana Ejsmonda (1929), który być może ze względów stylistycznych, na 350 stronicach opowiadań tylko raz zastosował ten wyraz, a mianowicie: „A koza straszy i straszy. Zaś beztróskie *sarniątko* nie zwraca na tę scenę najmniej uwagi, pasąc się spokojnie i ufnie” (tamże: 177).

7. Rosyjskie ekwiwalenty polskich nazw określających płęć i potomstwo

W rosyjskim języku łowieckim brak odpowiednika polskiego terminu *rogacz*. Rosyjscy myśliwi na samca sarny mówią *козёл* lub *самец косули*, przy czym to ostatnie określenie jest najbardziej popularne – znajduje się w podręcznikach skierowanych do myśliwych oraz na stronach internetowych poświęconych myślistwu:

Следы у **самца** заметно притуплённые и округлые, у самок – более узкие и заостренные¹⁴ (Debrin 1957: 32).

За одну осень **козел** может оплодотворить до 5–6 самок¹⁵ (Debrin 1957: 33).

Самые сильные **самцы** имеют наиболее развитые рога¹⁶ (Rudjenko, Siemaško 2000: 87).

Преследующий самку **козел** издает хриплый звук¹⁷ (Д).

Rosyjscy myśliwi na określenie samicy sarny używają terminów z ogólnego języka – *коза* lub *самка косули*.

Взрослые **самки** в сравнении с ровесниками мужского пола несколько стройнее¹⁸ (Rudjenko, Siemaško 2000: 87).

Самки в возрасте от 1 до 2 лет достигают размеров взрослых особей [...] ¹⁹ (Rudjenko, Siemaško 2000: 87).

Określenie to występuje w niewielu źródłach.

Самка не всегда сразу поддается на ласки самца и обыкновенно долго кружится вокруг него²⁰ (Д).

¹⁴ „Tropy samca są zauważalnie zaokrąglone, samic – nieco węższe i zaostrome”.

¹⁵ „W ciągu jednej jesieni samiec może zapłodnić do 5–6 samic”.

¹⁶ „Najsilniejsze samce mają najbardziej rozwinięte parostki”.

¹⁷ „Podążający za samicą kozioł wydaje chrypliwy dźwięk”.

¹⁸ „Dorośle samice w porównaniu z rówieśnikami płci męskiej są zgrabniejsze”.

¹⁹ „Samice w wieku od 1 do 2 lat osiągają rozmiary dorosłych osobników”.

²⁰ „Samica nie zawsze jest przychylna zalotom samca i zazwyczaj długo krąży wokół niego”.

Podobnie jak w przypadku kozy czy rogacza, do określenia potomstwa sarny rosyjscy myślicy używają leksemów z języka ogólnego: *козлёнок, козлята*:

Постепенно у **козлят** пятнистость исчезает и к августу становится незаметной²¹ (Rudjenko, Siemaško 2000: 86).

Козлята рождаются пестрыми, в пятнах²² (Mantejfel, Archangielski 1956: 224).

W pozostałych źródłach brak leksemu.

В среднем, у косули рождается по два **олёненка**, малыши появляются на свет в апреле-июле²³ (Д).

Rosyjskie nazwy regionalne kozła sarny znajdują się w *Охотничьем словаре Прикамья*. Jest to słownik, którego znaczna część terminów to regionalizmy, jednak większość zaprezentowanych w nim pozycji jest typowa dla języka łowieckiego funkcjonującego na terenie całej Federacji Rosyjskiej. *Елик, гуран* i *инзаган* – to nazwy regionalne samca sarny²⁴. Leksem *елик*²⁵ jest typowym dla języka kazachskiego i oznacza sarnę. Ma on swój wariant – *элик*²⁶ występujący w języku karaïmskim.

Гуран – jest określeniem używanym na Dalekim Wschodzie, Uralu i Syberii. W słowniku dialektów narodów zamieszkujących teren Federacji Rosyjskiej znajdziemy informację, że jest to leksem typowy dla języka mongolskiego oraz narodów Syberii²⁷ i oznacza samca sarny. Na forum poświęconym historycznej północy Eurazji²⁸ znajdziemy również określenie *курун*, ze wskazaniem na użycie tych określeń w języku ałtajskim:

Косуля – небольшой, изящный зверь из семейства оленьих. Самца косули алтайцы называют **курун** или **гуран**; самку – **керекшин**; новорожденного теленка – **чаап**; а годовалого теленка – **шодомык**. Старообрядцы косылу называют **яман**. На Алтае это слово входит в название нескольких рек. Например, правый приток Нижнего

²¹ „Stopniowo u kozłat znikają plamki i do sierpnia są już niezauważalne”.

²² „Kozłeta rodzą się pstre, w plamki”.

²³ „Sarna rodzi średnio po dwa młode, które przychodzą na świat od kwietnia do lipca”.

²⁴ Więcej o regionalizmach *елик, гуран, инзаган* można przeczytać w: Smoła 2021.

²⁵ Leksem ten występuje na stronach poświęconych myślistwu: <https://www.ohotniki.ru/hunting/trophies/article/2021/03/01/657849-eliki-zailiyskogo-alatau.html>, <https://open.kg/about-kyrgyzstan/nature/fauna-fauna-of-kyrgyzstan/34488-kosulya-elik.html> – na podanej stronie znajduje się informacja, mówiąca, że określenie to odnosi się do samicy sarny w języku kirgiskim, samca Kirgizi nazywają *курун*.

²⁶ <https://karaikale.wordpress.com/tag/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%87%D0%B0%D0%B5%D1%86%D1%8B/> – publikacja na podstawie: Полкановой 2012.

²⁷ *Словарь Владимира Ивановича Даля*: гуран – м. сиб. монгольск. дикий козел, самец козули *cervus pygargus*. дикий баран, <http://sldal.ru/dal/6050.html> (dostęp 10.03.2022).

²⁸ <https://forum-eurasia.ru/topic/1780-%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%B%D1%8F/> (dostęp 03.10.2023).

Курагана называется яманушка²⁹ (<https://forum-eurasica.ru/topic/1780-%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%8F/> (dostęp 03.10.2023)).

Куран jako wariant leksemu *гуран* znajduje swoje odzwierciedlenie w nazwie miesiąca funkcjonującej wśród ludności Republiki Ałtaju – jest nią tamtejsza nazwa sierpnia – *куран-ай*, co oznacza „miesiąc sarny”. *Куран* oznacza również w dosłownym tłumaczeniu „ducha pól”.

Яман – to również regionalna nazwa sarny, używana przez staroobrzędowców oraz przez ludy Syberii³⁰. Jest pochodzenia tatarskiego i w tamtejszym języku oznacza ‘плохой, скверный, ужасный’. W słowniku Dalja znajdziemy rozszerzenie tego leksemu na żeński – *ямануха* i męski – *яманиха*, które w języku ludów Syberii odnoszą się do kozy i kozła domowego, *сапа*³¹.

Tabela 6. Występowanie nazw określających płeć zwierzęcia oraz jego potomstwo w rosyjskich źródłach tekstowych

Autor i publikacja	Stosowany termin
Pautov (2001)	гуран, елик, инзаган
Biełavin i in. (2014)	----
Chołostov (1972)	----
<i>Тропа охотника</i> (słownik on-line)	----
<i>Краткий словарь охотничьих терминов</i> (słownik on-line)	----
<i>Краткий словарь охотничьей лексики</i> (słownik on-line)	----
Debrin (1957)	козёл / самец, самка, молодые, козлята

²⁹ „Sarna – nieduże, piękne zwierzę z rodziny jeleniowatych. Samca mieszkańcy Ałtaju nazywają słowem *kuran* lub *guran*, samicę – *kerekszyn*, nowonarodzone młode – *czaap*, a roczne młode – *szodomyk*. Staroobrzędowcy nazywają sarnę *jaman*. W Ałtaju słowo to jest składową nazw rzek. Na przykład prawy dopływ Dolnego Kuraganu nazywany jest *Jamanuszka*”.

³⁰ Аникин А.Е., 1997, *Этимологический словарь русских диалектов Сибири. Заимствования из уральских, алтайских и палеоазиатских*: «Значение слова «яман», встречающееся в разных регионах Сибири: 1. «домашний козел» – новосиб. говоры русск. Яз, 2. «козел» – средние обские; енисейские; иркутские; прибайкальские говоры, 3. «животное, шерсть которого вплетают в косу женщине, если домовый расплетает ей ночью косу» – енисейские, 4. «козел» – хакасские» бурятские; 5. «домашний козел, коза» – Даль»; «География «яман» допускает заимствование из бурятского (монгольского) ямаа(н) «коза» и одновременно из калмыцкого јамаан «коза, козел», монгольского ймауан «коза»; монгольского янгир ямаа – «горный козел»; др.-тюрк. ймуа; алтайского ймуа – «дикая горная коза»; якутское утаау – «теленоч-альбинос», <https://forum-eurasica.ru/topic/1780-%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%8F/>.

³¹ яман – нареч. вост. татарск. худо или плохо, нехорошо. Яман м. яманиха ж. ямануха сиб. домашний козел и коза; цап. Ни яман, ни якши, а середня рука, ни худо, ни хорошо. Яманина, мясо; шукура или кожа козла, козы. Яманья доха не стоит гураньей, <https://slovardalja.net/> (dostęp 10.03.2022).

П.А. Мантейфель i in., <i>Настольная книга охотника спортсмена</i>	самец, самка, козлята
Voinstvienskij M.A. (red.) (1988)	самец, самка, молодой, козулята
Rudjenko, Siemaško (2000)	самец, самка, козлята
Буџаков (2001)	самец, детёныши
Blum i in. (1992)	самец, ----
<i>Охота. Косуля</i> (www)	козёл, самец, самка, козлёнок, потомство, молодой, дети
<i>О наших козулях</i> (www)	самец, самка
<i>Форум, Косуля от А до Х</i> (www)	самец, козёл
<i>Европейская козуля. Описание животного</i> (www)	козёл, самка, оленёнок, телёнок

W słownikach rosyjskiego języka łowieckiego brak wyrażień: *козёл, самец козули, коза, самка* czy *козлята* itp. Określenia te nie występują w żadnym z analizowanych podręczników.

Leksemy *самец, самка* występują we wszystkich pozostałych źródłach, czyli w podręcznikach skierowanych do myśliwych oraz na stronach internetowych poświęconych myślistwu. Słowo *коза* nie występuje w wymienionych źródłach wcale, natomiast *козёл* w zaledwie jednym podręczniku i w czterech z pięciu źródeł internetowych.

Sufiks *-к(а)* w derywacie *самка* jest wykładnikiem kategorii nazwy żeńskiej. Rzeczownik *козел* jest derywatem od nazwy gatunkowej żeńskiej *коза*.

Potomstwo sarny jest określane słowem *козлёнок/козлята* (l.poj. lub l.mn.) w pięciu źródłach na siedemnaście analizowanych oraz tylko w trzech podręcznikach dla myśliwych (czyli w połowie dostępnych źródeł podręcznikowych). W jednym ze źródeł internetowych występują określenia: *двойня, тройня* oraz leksem typowy dla języka ogólnego – *дети*:

Чаще у самки рождается **двойня**, крайне редко – **тройня**, а у молодых и очень старых матерей – только один **козленок**. Всю осень и зиму **дети** проводят вместе с матерью (А).

Leksem *двойня* oznacza «двое детей, одновременно рождённых одной матерью», podobnie leksem *тройня* – «трое детей, одновременно рождённых одной матерью».

Двойня i *тройня* to derywaty odliczebnikowe utworzone od liczebników *две* i *три*, oznaczające grupę, szereg złożony z określonej liczby elementów.

Derywaty odrzeczownikowe *козлёнок* w l. poj. i *козлята* w l. mn. utworzone zostały przy pomocy sufiksów *-ёнок* i *-ята*, niosących znaczenie niedorobłości, młodości.

W dwóch podręcznikach występuje określenie zapożyczone z języka ogólnego: *молодые* lub *молодняк*, które wystąpiło również w jednym ze źródeł internetowych.

Молодняк – to wyraz z języka ogólnego, używany do określenia młodych zwierząt bądź młodego lasu. Derywat odprzymiotnikowy *молодняк* powstał poprzez dodanie do podstawy słowotwórczej «молод» – sufiksu *-няк*, typowego dla tworzenia

rzeczowników ze znaczeniem zbiorowości, charakteryzujących się cechą nazwaną przymiotnikiem *młody*, będącego podstawą słowotwórczą, od której zostały utworzone: *młodość* – *młodnik*.

Ta ostatnia grupa źródłowa zawiera również leksemy z języka ogólnego, niosące znaczenie powszechne: *потомство*, *дету*, ale także nieprecyzyjne określenie: *олёнёнок* czy *телёнок*, będące nazwami potomstwa większych jeleniowatych. W języku ogólnym natomiast bardzo często występuje błędne określenie *jelonek*³².

8. Podsumowanie

Poniższa tabela zawiera zestawienie polskich i rosyjskich nazw apelatywnych dotyczących nazwy gatunkowej, ekotypów i podtypów, nazw płci oraz istot młodych gatunku łownego *sarna*.

Tabela 7. Zestawienie nazw apelatywnych w języku polskim i rosyjskim

L.p.		Polski język łowiecki	Rosyjski język łowiecki
1.	Nazwy gatunkowe sarny	– sarna europejska	– европейская косуля – сибирская косуля – тьяншанская косуля – маньчжурская косуля – северокавказская косуля – сычуаньская косуля
2.	Nazwy ekotypów i podgatunków sarny	– sarna polna – sarna leśna	– европейская косуля – западноевропейская косуля – сибирская косуля – дальневосточная косуля – западноевропейская косуля – восточносибирско-кавказская косуля – среднеазиатская косуля – кавказская косуля
3.	Nazwy określające płeć sarny	– koza – kózka – siuta – szuta (reg.) – ryka (reg.) – kozioł – rogacz – sarniec (reg.) – sar / sarn (reg.) – sarniak – sarnik (reg.)	– самка – коза – керекшин (reg.) – ямануха (reg.) – самец – козёл – гуран / куран (reg.) – елик / элик (reg.) – инзаган (reg.) – яман (reg.) – яманиха (reg.)

³² W *Praktycznym słowniku współczesnej polszczyzny* pod red. H. Zgółkowej znajdziemy definicję jelonka: „1. Młody jelen [..]; 2. Przedstawiciel rodziny chrząszczy [..]” (Zgółkowa red., 1994–2005, t. 15: 123). Nazywanie młodego jelenia leksemem *jelonek* jest błędne z powodu niewłaściwego przyporządkowania gatunkowego.

		<ul style="list-style-type: none"> – sarniuk (reg.) – sorek / corek (reg.) – cap (reg.) 	
4.	Nazwy młodych sarny / potomstwa sarny	<ul style="list-style-type: none"> – koźlę – koźlak – koziołek – sysak – sarniak – sarnię – sarniątko 	<ul style="list-style-type: none"> – молодые, – козлёнок / козлята – молодняк – косулята – детёныши – потомство – дети – оленёнок – телёнок – чаап (reg.) – шодомык (reg.)

W polskim języku łowieckim wyodrębnia się ogółem 26 nazw apelatywnych dotyczących nazwy gatunkowej sarny, ekotypów, nazw określających płeć oraz nazw potomstwa, z czego 13 nazw (*sarna europejska, polna, leśna, koza, kózka, siuta, kozioł, rogacz, koźlę, koźlak, koziołek, sysak*) jest stosowanych w środowisku łowiecko-leśno-zootechnicznym w języku pisany i mówiony jako nazwy normatywne, natomiast 13 pozostałych rzeczowników stanowi określenia o niskiej frekwencji użycia, charakteryzujących się potocznością i silnym nacechowaniem diatopijnym.

W rosyjskim języku łowieckim nazwy gatunkowe sarny oraz nazwy podgatunków występują zamiennie w wielu analizowanych źródłach, co świadczy o niekonsekwencji oraz chaotycznym stosowaniu poszczególnych terminów.

Wśród nazw określających płeć sarny są 3 terminy odnoszące się do samicy, w tym jeden regionalizm, oraz 10 terminów określających samca, w tym 8 regionalizmów.

W rosyjskim języku łowieckim jest 11 nazw określających młode sarny, z czego 2 to regionalizmy.

Rozwiązanie skrótów

SN – Słownik normalizacyjny, 1971, *Gospodarka łowiecka. Nazwy i określenia*. BN-71/9240-02, Warszawa.

Bibliografia

- Anikin A. Ye., 1997, *Etimologičeskij slovar' russkich dialektov Sibiri. Zaimstvovaniya iz ural'skich, altajskich i paleoaziatskich*, Moskwa: [Аникин А.Е., 1997, *Этимологический словарь русских диалектов Сибири. Заимствования из уральских, алтайских и палеоазиатских*, Москва].
- Archanhielskij V.V., Hierman V. Je. (red.), 1956, *Nastolnaja kniha ochotnika sportśmiena*, t. 2, Moskwa: [Архангельский В.В., Герман В.Е. (ред.), 1956, т. 2, *Настольная книга охотника спортсмена*, Москва].
- Biały K., Jóźwiak Z., 1994, *Podstawy łowiectwa. Słownik podstawowych terminów łowieckich i ekologicznych*, Warszawa.

- Bianco F., 2004, *Formazione delle parole nelle terminologie tecnico-scientifiche. Botanica e zoologia*, [w:] *La formazione delle parole in italiano*, red. M. Grossman, F. Rainer, Tübingen, s. 591–597.
- Bielavin A.M., Podjukov I.A., Svałova Je.N., Čjernych A.V., Chorobrych S.V., 2014, *Ochotničij slovař Prikajja*, Pierń: [Белавин А.М., Подюков И.А., Свалова Е.Н., Черных А.В., Хоробрых С.В., 2014, *Охотничий словарь Прикамья*, Пермь].
- Blum M.M. i in., 1992, *Ochota v Rořsii*, Moskva: [Блюм М.М. и др., 1992, *Охота в России*, Москва].
- Brückner A., 2000, *Słownik etymologiczny języka polskiego*, Warszawa.
- Bułdakov V., 2001, *Sovrjemiennaja enciklopedija ochotnika*, Donieck: [Булдаков В., 2001, *Современная энциклопедия охотника*, Донецк].
- Chołostov V.H., 1972, *Slovař ochotnika*, Moskva: [Холостов В.Г., 1972, *Словарь охотника*, Москва].
- Czerwiński M., Szczepocki J., 2009–2013, *Vademecum myśliwskie*, Warszawa.
- Debrin I.I., 1957, *Ochota na kopytnych životnych*, Moskva: [Дебрин И.И., 1957, *Охота на копытных животных*, Москва].
- Dynak W., 1993, *Łowy, łowcy i zwierzyzna w przysłowiaach polskich*, Wrocław.
- Ejsmond J., 1929, *Moje przygody łowieckie*, Poznań.
- Florov K.K., 1952, *Fauna SSSR: Mlekopitajuščije. Kabarhi i oleni*, Moskva–Leninhrad: [Флёрв К.К., 1952, *Фауна СССР: Млекопитающие. Кабарги и олени*, Москва, Ленинград].
- Gawin P., 2018, *Terminologia łowiecka*, Gdynia.
- Godlewski S., 1989, *Vademecum myśliwego*, Warszawa.
- Gospodarka Łowiecka. Nazwy i określenia*, Warszawa 1971.
- Grucza S., 2013, *Lingwistyka języków specjalistycznych*, Warszawa.
- Grzegorzczkova R., Puzynina J., 1979, *Słowotwórstwo współczesnego języka polskiego*, Warszawa.
- Grzegorzczkova R., Puzynina J., 1998, *Rzeczownik*, [w:] *Morfologia*, red. R. Grzegorzczkova, R. Laskowski, H. Wróbel, Warszawa, s. 389 – 464.
- Hoppe S., 1966, *Słownik języka łowieckiego*, Warszawa.
- Hoppe S., 1980, *Polski język łowiecki*, Warszawa.
- Hoppe S., 1981, *Słownik języka łowieckiego*, Warszawa.
- Kielak O., 2020, *Zwierzęta domowe w języku i kulturze. Studium etnolingwistyczne*, Lublin.
- Krawczyński W., 1924, *Łowiectwo*, Warszawa–Kraków–Lublin–Łódź–Poznań–Wilno–Zakopane.
- Kozłowski W., 1822, *Pierwsze początki terminologii łowieckiej*, Warszawa.
- Krzemień M.P., 1984, *1000 słów o łowiectwie*, Warszawa.
- Krzemień M.P., 1985, *Polowace, polowace*, „Łowiec Polski”, nr 1, styczeń, s. 18–19.
- Lochman J., 1987, *Określanie wieku zwierzyzny*, Warszawa.
- Mantejfel P.A. i in., 1956, *Nastolnaja kniga ochotnika sportsmiena*, Moskva: [Мантейфель П.А. i in., 1956, *Настольная книга охотника спортсмена*, Москва].
- Paślawski T. 1973, *Łowiectwo*, Warszawa.
- Pautov V.A., 2001, *Tołkovyj slovař ochotničich tjerminov*, Moskva: [Паутов В.А., 2001, *Толковый словарь охотничьих терминов*, Москва].
- Pielowski Z., 1969, *Zagadnienie sarny „polnej” w Polsce*, „Łowiec Polski”, nr 9 (1348), s. 4–5.
- Pielowski Z., 1970, *Sarna*, Warszawa.

- Pielowski Z., 1999, *Sarna*, Warszawa.
- Pieńkos J., 2003, *Podstawy przekładoznawstwa. Od teorii do praktyki*, Warszawa.
- Polkanova A. Yu., 2012, *Антропонимы крымских караймов. Spravochnik familii i imën, Simferopol'*: [Полканова А.Ю., 2012, *Антропонимы крымских караймов. Справочник фамилий и имён*, Симферополь].
- Rudjenko F.A., Siemaško V. Ju., 2000, *Encikłopedija ochotnika*, t. 4, Moskva, s. 86–104: [Руденко Ф.А., Семашко В.Ю., 2000, *Энциклопедия охотника*, t. 4, Москва, s. 86–104].
- Smoła J., 2021, *Rudel, rogacz, kozioł jako terminy w języku łowieckim oraz ich ekwiwalenty w języku rosyjskim*, [w:] *Języki specjalistyczne w ujęciu diachronicznym i synchronicznym II*, red. B. Malczewska, J. Woźniakiewicz, Kraków, s. 231–247.
- Sobrero A., Miglietta A., 2006, *Introduzione alla linguistica italiana*, Roma–Bari.
- Stephan W., 1903, *Sarna*, Warszawa.
- Szałapak E., 2004, *Słownik myśliwego*, Wrocław.
- Szczepocki J., 2010, *Drapieżniki i zwierzyzna gruba*, Warszawa.
- Szlezynghier I., 1880, *Myśliwy ze strzelbą*, Warszawa.
- Sztolcman J., 1920, *Łowiectwo*, Warszawa.
- Voinstvienskij M.A. (red.), 1988, *Ochotniku ob ochotje*, Kijev: [Воинственский М.А. (ред.), 1988, *Охотнику об охоте*, Киев].
- Warchoł S., 2009, *Słownik etymologiczno-motywacyjny słowiańskiej zoonimii ludowej*, t. II i IV, Lublin.
- Wasilewski M., 2011, *Sarna*, [w:] *Łowiectwo I*, red. R. Dzieciółowski, M. Flis, Warszawa, s. 127–140.
- Widłak S., 1992, *Fra lessicologia e stilistica*, Kraków.
- Wilkoń A., 2000, *Typologia odmian współczesnej polszczyzny*, Katowice.
- Wronicz J. (red.), 2010, *Mały słownik gwar polskich*, Kraków.
- Zgółkowa H. (red.), 1994, *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, t. 15, Poznań.

Źródła internetowe

- A – www.hunting.ru (dostęp 02.02.2021).
- Д – Europejskaâ kosulâ. Opisanie životnogo. Kosulâ ili evropejskaâ kosulâ Kosulâ evropejskaâ kak redki vid resursnyh koputnyh, 2019. [Европейская косуля. Описание животного. Косуля или европейская косуля Косуля европейская как редкий вид ресурсных копытных, 2019], <https://amikamoda.ru/evropejskaya-kosulya-opisanie-zhivotnogo-kosulya-ilievropejskaya.html> (dostęp 08.03.2023).
- Dal' V.I., 1863, *Tolkovyj slovar' živogo velikoruskago âzyka Vladimira Dalâ*: [Даль В.И., 1863, *Толковый словарь живого великорусского языка Владимира Даля*] (dostęp 10.03.2022).
- Forum, Kosulâ ot A do H, [Форум, Косуля от А до Х], 2012, <https://piterhunt.ru/f/threads/56312/?t=56312> (dostęp 11.03.2023).
- <https://slovardalja.net/> (dostęp 20.03.2023).
- <http://www.encyklopedia.laspolskie.pl/doku.php?id=e:ekotypy> (dostęp 10.03.2023).
- <https://www.ohotniki.ru/hunting/trophies/article/2021/03/01/657849-eliki-zailiysko-goalatau.html> (dostęp 10.03.2021).

<https://open.kg/about-kyrgyzstan/nature/fauna-fauna-of-kyrgyzstan/34488-kosulya-elik.html>

<https://karaikale.wordpress.com/tag/%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B0%D1%87%D0%B0%D0%B5%D1%86%D1%8B/> (dostęp 15.03.2021).

<https://forum-eurasica.ru/topic/1780-%D0%BA%D0%BE%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%8F/> (dostęp 03.10.2023).

Kratkij slovar' ohotnič'ej leksik [Краткий словарь охотничьей лексики], <https://urok-club.ru/viewtopic.php?t=4964> (dostęp 11.10.2022).

Ohota. Kosulâ [Охота. Косуля], <http://www.outdoors.ru/hunter/roe.php> (dostęp 10.03.2021).

O naših kosulâh [О наших косулях], 2020, <https://www.loduskalender.ee/n/ru/node/4147> (dostęp 11.03.2023).

Тропа охотника [Тропа охотника], https://тропаохотника.ru/тропа_pages/slovarik.php (dostęp 25.03.2023).

Apelative terms concerning a roe-deer in Polish and Russian hunting language

Abstract

The aim of the article is to present the terms concerning a roe-deer used by hunters in the 21st century. There were discussed the names of species living in Poland and living in Russia, names specifying the sex of the animal and names of its offspring. Semantic comparison research of each term began with an analysis of its meaning in the dictionaries of the hunting language. The frequency of their occurrence was checked as well as the accuracy of definitions in all sources was compared. The sources were dictionaries of hunting language, manuals for hunters and internet sources as well. The results of the research indicated a discrepancy in definitions mostly in manuals for hunters. In Russian sources there were less professional terms than in Polish sources.